

75 שנים

למרד גטו וארשה

סמינר משותף למועצת תנועות הנוער בישראל, גרמניה ופולין
רשמים.

אחריות משותפת

ב-19 באפריל 1943 צעירים אלו החלו, את המרד המזוין הגדול במהלך הכיבוש הנאצי. על אף גילויי הגבורה, האחוזה והמנהיגות המרשימה ב-8 במאי 1943 הנאצים דיכו את המרד בברוטליות וחרבו את הגטו. למרד גטו וארשה הייתה השפעה גדולה וערך סימלי רב. הוא המחיש לכולם שניתן למרוד בנאצים למרות שיצרו את הרושם כבלתי מנוצחים.

לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה הייתה ורשה עיר רבת תרבותית וביתה של הקהילה היהודית הגדולה באירופה. ב-1940, לאחר שהגרמנים כבשו את פולין, הקימו הנאצים את גטו ורשה, וכפו על כ-450,000 יהודים לחיות בו בצפיפות ותנאים קשים. ב-1942 כ-300,000 יהודים נשלחו מהגטו לטרבלינקה ולמחנות השמדה אחרים. בגטו נשארו צעירים נחושים, בעיקר חברי תנועות הנוער, שסירבו להיכנע ללא התנגדות.

75 שנה אחרי המרד בגטו ורשה, בין ה-10 ל-13 במאי 2018, ערכו מועצת תנועות הנוער הישראלית, מועצת תנועות הנוער הפולנית ומועצת תנועות הנוער הגרמנית סמינר טרילטרלי בוורשה לציון המרד והערכים הנלמדים ממנו היום, עבור מנהיגים ומחנכים בתנועות ואירגוני הנוער. זהו סמינר טרילטרלי שני שהמועצות בישראל, גרמניה ופולין מקימות ביחד, ב-2015 קיימו סמינר משותף בקראקוב. שם ציינו 70 שנה לשיחרור מחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו.

הסמינר בוורשה במאי 2018 התמקד בנושא ההתנגדות על היבטיה השונים, ובתפקיד שיש לתנועות הנוער בנוגע לכך. הסמינר גם התייחס לתקופה הנוכחית ולתובנות ומסקנות שניתן להפיק מהעבר עבור העשייה החינוכית של תנועות הנוער היום. משתתפי הסמינר שמעו והתייחסו לנרטיבים ולפרספקטיבות הלאומיים השונים בנוגע למרד גטו ורשה. הם דנו במושגים כמו מרד, התנגדות והתקוממות. בנוסף שימש הסמינר כפלטפורמה ליצירת קשרים חדשים ואיפשר הכרות טובה יותר בין השותפים משולשת המדינות.

המשתתפים היו מנהיגים צעירים, בעלי תפקידים, מתנועות ואירגוניים מגרמניה, ישראל, פולין וכן 2 נציגים ממועצות תנועות הנוער באוסטריה 21 ממועצת תנועות הנוער בצ'כיה. האירוע נתמך על ידי מפעל הנוער גרמניה פולין. הסמינר נפתח עם דברי הברכה של אוֹרְסוּלָה גְּרִיבִינוּב מִמַּחֲלַקַּת אִירּוּפָה בְּמִשְׁרַד הַחוּץ הַפּוֹלְנִי, אָנָּה לִיסִיק, מִנֵּה לֵת הַמַּחֲלָקָה לְאִיחּוּד הָאִירּוּפִי וְלִמוּעַצַּת אִירּוּפָה בְּמִשְׁרַד הַחִינוּךְ הַפּוֹלְנִי, וְאוּוֹה נּוֹקוּרִי, מִנֵּה לֵת מִפְעַל הַנוֹעָר גְּרֵמְנִיָּה פּוֹלִין. בֵּין הָאוֹרְחִים הָיוּ גַם סְטֵפָאן אֶרֶב, רֹאשׁ מִפְעַל הַנוֹעָר הַפּוֹלְנִי גְּרֵמְנִי וְקִרִיסְטִינָה מֵאֶהֶלְרֵת, מִנֵּה לֵת קוֹן אֶקְט.

לא היתה תנועת התנגדות מאורגנת מגרמניה. קבוצות התנגדות ספורות ובודדות כמו הוורד הלבן, קבוצת באום, הפירטים של אדלוויס ונוער הסווינג התנגדו לשילטון הנאצי. הבט נוסף בו הסמינר עסק היה התפקיד שהאידיאולוגיה שיחקה בתקופה הנאצית. בסדנאות משתתפי הסמינר שוחחו על הביקור בגטו ורשה ובמוזיאון מרד ורשה. הם דנו על החשיבות של התנגדות, על האתגרים החברתיים העכשיויים ודיברו על התפקיד של תנועות נוער כדי להניע צעירים לאקטיביזם חברתי. את הסדנאות אירגנו והנחו במשותף מדריכים מגרמניה, ישראל ופולין.

מועצת תנועות הנוער הישראלית פיתחה סיורים מרגשים במקומות הנצחה שונים בגטו לשעבר, והמדריכים הובילו סיור לאורך מסלול הגיבורים. אחד הסיורים הוביל לשרידי חומות הגטו ולשלושה מבנים ברחוב וליקוב שלא נהרסו. בבניינים האלו הנאצים שכנו מאות יהודים. בין הגטו הקטן והגטו הגדול הפרידה חומה לאורך רחוב חלודנה. בין שני חלקי הגטו חיבר גשר עץ. משתתפי הסמינר ביקרו באנדרטה הראשונה שהוצבה עוד בין ההריסות ב-1946. מדובר באבן שטוחה ועגולה בה לוחית ארד בצורת עלה דקל שעליה מוטבעת האות "ב" המסמלת את ספר בראשית.

מועצת תנועות הנוער הפולנית היתה אחראית לביקור במוזיאון מרד ורשה שנפתח ב-2004. התערוכה מראה את השלבים השונים של המרד ב-1944. מועצת תנועות הנוער הגרמנית הכינה סדנאה שעסקה בהתנגדות של צעירים בגרמניה הנאצית. בשונה מההתנגדויות הפולניות והיהודיות,

הצהרה משותפת

שם קנצלר גרמניה המערבית וילי ברנדט כרע על ברכיו במעמד הסיום, חתמו חטבתק, סגן יו"ר מועצת תנועות הנוער הגרמני, מיכאל קלופוקי, נשיא מועצת תנועות הנוער הפולנית ונפתלי דרעי, מזכ"ל מועצת תנועות הנוער הישראלי על ההצהרה המשותפת. הפרספקטיבות השונות על מרד גטו ורשה הפכו את הסמינר של שלוש מועצות הנוער למיוחד כל כך. גם 75 שנה לאחר האירוע הנורא צעירים רוצים ומחוייבים לשאת באחריות המשותפת, ללמוד מהעבר ולהתייחס אליו בפעילויות החינוכיות והערכיות של התנועות. אנחנו רוצים לזכור יחד, להבין ולהכיר נקודות מבט שונות על העבר ולפתח את זכרון העבר במשותף. כוונה זו שיקפה את החוזק של הסמינר הטריטורלי הזה. עלינו לחזור למקומות בהם האירועם התרחשו. חשוב לדבר עם עדי התקופה וניצולים. אך אחריותנו המשותפת היא לפתח כיוונים שונים של עיצוב הזיכרון גם ביום ללא העדות החיה.

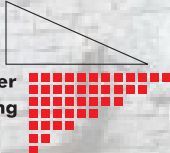
האם אנו זקוקים לתרבות זכרון אירופית או בינלאומית אחידה? או עדיף שכל אומה תשמור על נקודת המבט הייחודית שלה? על כך דנו דר' קטרין סטול מהמכון להיסטוריה גרמנית בורשה, פרופ' דר' גיסטב מאך מאוניברסיטה היגלונית בקרקוב ויוסי גלעד מישראל בהנחייתו של איתי זיידנברג, מזכ"ל תנועת הנוער השומר הצעיר ועימואל בנץ, לשעבר חבר ההנהגה של מועצת תנועות הנוער הגרמנית. חברי הפנל דנו גם על חוק השואה הפולני החדש ועל השלכתיו בשימור הזכרון. הוסכם כי אנחנו מתנגדים למונופול על תרבות הזיכרון, דבר שעלול לשתמש כלי למניפולציה וראיה חד צדדית. תנועות הנוער וארגונים של צעירים חייבים להקפיד על התמודדות פלורליסטית עם העבר מבלי להפוך אותו לכלי מניפולטיבי. באנדרטה לזכר מרד גטו ורשה, קיימנו טקס סיום מרגש. האנדרטה שנוצרה על ידי הפסל היהודי נתן רפפורט, נחנכה ב-1948.

**Deutscher
Bundesjugendring**

Mühlendamm 3 | 10178 Berlin
info@dbjr.de
www.dbjr.de

verantwortlich: Clara Wengert
Layout: Michael Scholl

gefördert durch:

 Bundesministerium
für Familie, Senioren, Frauen
und Jugend